

Rapport

Een onderzoek naar de handelwijze van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst.

Datum: 9 mei 2017

Rapportnummer: 2017/058

WAT IS DE KLACHT?

Op 21 januari 2016 heeft de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) een ambtsbericht uitgebracht aan de burgemeester van de gemeente Rotterdam waarin persoonsgegevens van verzoeker zijn verwerkt. Het ambtsbericht houdt onder meer in dat verzoeker lid is van de marxistisch-leninistische organisatie DHKP/C. Deze organisatie staat op de Europese lijst van terroristische organisaties. Het ambtsbericht vermeldt verder dat er een verenigingsgebouw aan de X-straat te Rotterdam zou worden geopend. De huurster van dit pand stemt haar activiteiten af met verzoeker. Daarnaast stelt zij regelmatig haar woning ter beschikking aan verzoeker. Op 9 februari 2016 heeft er een gesprek plaatsgevonden tussen medewerkers van de AIVD en de gemeente Rotterdam. Tijdens dit gesprek zijn er mondeling gegevens over verzoeker verstrekt. De gemeente Rotterdam heeft het ambtsbericht over verzoeker verstrekt aan de verhuurder van het betreffende verenigingsgebouw. Dit was voor de verhuurder aanleiding een ontruimingsprocedure tegen de huurster te beginnen.

Verzoeker klaagt er over dat de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst onbehoorlijk heeft gehandeld door:

- bijzondere bevoegdheden tegen hem in te zetten zonder dat daaraan voorafgaand een rechterlijke toetsing heeft plaatsgevonden;
- zonder wettelijke grondslag op 21 januari 2016 een ambtsbericht over hem uit te brengen aan de gemeente Rotterdam;
- een ambtsbericht uit te brengen aan de gemeente Rotterdam terwijl dit niet noodzakelijk en proportioneel was;
- zonder wettelijke grondslag op 9 februari 2016 tijdens een gesprek aan de gemeente Rotterdam mondeling informatie over hem te verstrekken;
- er niet op toe te zien dat de door de AIVD verstrekte informatie niet met derden zou worden gedeeld, dan wel deze gegevens niet heeft verstrekt onder de voorwaarde dat degene aan wie de gegevens worden verstrekt deze gegevens niet aan anderen mag verstrekken.

BEVINDINGEN

Visie verzoeker

Een bekende van verzoeker werd in kort geding gedagvaard door haar verhuurder. Aan deze dagvaarding was onder meer een ambtsbericht van de AIVD en een "vertrouwelijk-persoonlijk" verslag van het gesprek op 9 februari 2016 tussen medewerkers van de AIVD en verschillende vertegenwoordigers van de gemeente Rotterdam gehecht. Dit was voor verzoeker aanleiding om bij brief van 9 mei 2016 bij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een klacht in te dienen over de AIVD. Volgens verzoeker is het optreden van de AIVD jegens hem onbehoorlijk en onrechtmatig. Voorts had de AIVD onrechtmatig bevoegdheden ingezet en over hem informatie vergaard, informatie die vervolgens op onrechtmatige wijze aan derden was verstrekt.

Klachtafhandeling minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelatie deelde verzoeker bij brief 28 juli 2016 mee dat zijn klacht voor advies was voorgelegd aan de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (hierna: de Commissie). De Commissie had de minister geadviseerd om het eerste klachtonderdeel niet ontvankelijk en de klacht voor het overige ongegrond te verklaren. Voor de overwegingen van de Commissie verwees de minister verzoeker naar het bijgevoegde advies van de Commissie. De minister had dit advies van de Commissie overgenomen.

In het bijgevoegde advies van de Commissie stond onder meer:

"...De Wiv 2002 kent een zogenaamd gesloten verstrekkingensysteem. Dat betekent dat de AIVD alleen informatie aan externe personen of instanties mag verstrekken in de gevallen die in de wet zijn vastgelegd. De Wiv 2002 bepaalt dat het uitbrengen van een ambtsbericht door de AIVD dient plaats te vinden in het kader van een goede taakuitoefening en dat dit noodzakelijk dient te zijn. Dit betekent dat de informatieverstrekking noodzakelijk moet zijn in het belang van de nationale veiligheid (...). Uit de wetsgeschiedenis van de Wiv 2002 volgt dat bij de verstrekking van persoonsgegevens die tot maatregelen kunnen leiden, steeds moet worden afgewogen of de verstrekking in het kader van de goede taakuitoefening nodig is. Hierbij wordt gelet op de ernst van de feiten, de in het geding zijnde gewichtige belangen en de eventuele gevolgen voor de betrokkene, met name indien hier fundamentele rechten in het geding kunnen zijn. Dat betekent dat in de beoordeling van de noodzakelijkheid ook een proportionaliteitstoets is verweven; de ernst van de feiten en de gewichtige belangen die met het verstrekken van de informatie zijn gediend moeten immers worden afgewogen tegen de mogelijke gevolgen voor de betrokkene..."

Het advies van de Commissie vermeldde ten aanzien van de klachten van verzoeker:

Bijzondere bevoegdheden ingezet zonder rechterlijke toetsing

Wat betreft de klacht van verzoeker dat de AIVD onbehoorlijk heeft gehandeld door bijzondere bevoegdheden jegens hem in te zetten zonder dat daaraan voorafgaand een rechterlijke toetsing heeft plaatsgevonden, merkte de Commissie het volgende op.

De vraag of de Wiv 2002 voldoet aan de waarborgen die het EVRM vereist, valt buiten de bevoegdheid van de Commissie in het kader van de klachtbehandeling. Ingevolge artikel 9:1 Awb (zie Achtergrond) heeft een ieder het recht om over de wijze waarop een bestuursorgaan zich in een bepaalde aangelegenheid jegens hem heeft gedragen een klacht in te dienen bij dat bestuursorgaan. Het gaat hierbij dus over een gedraging in een bepaalde gelegenheid. Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat algemene klachten over het beleid dan wel beleidsuitvoering in het algemeen buiten het bereik van artikel 9:1 Awb vallen, aldus de Commissie. De Commissie was daarom van oordeel dat deze klacht niet ontvankelijk is.

Zonder wettelijk toezicht ambtsbericht uitbrengen

Wat betreft de klacht van verzoeker dat de AIVD zonder wettelijke grondslag daartoe op 21 januari 2016 een ambtsbericht heeft uitgebracht gaf de Commissie aan dat dit ambtsbericht zijn wettelijke grondslag vindt in artikel 36 Wiv 2002 (zie Achtergrond). De Commissie was dan ook van oordeel dat de AIVD op dit punt behoorlijk had gehandeld.

Het uitbrengen van het ambtsbericht was niet noodzakelijk en proportioneel

De Commissie merkte op dat zij heeft vastgesteld dat de tekst van het ambtsbericht wordt gestaafd door de achterliggende informatie. Wanneer de AIVD in het kader van zijn taakuitvoering een ambtsbericht uitbrengt (artikel 36 Wiv 2002), dan dient het in het belang van de nationale veiligheid noodzakelijk te zijn gegevens te verstrekken aan de instantie die bevoegd is maatregelen te treffen jegens een persoon of organisatie. Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat dit vereiste ziet op de concrete taakinvoering van de dienst. Het moet dus binnen de concrete taakinvoering van de AIVD passen om gegevens te verstrekken op basis van artikel 36 Wiv 2002, aldus de Commissie.

De Commissie deelde verder mee dat bij het beoordelen van de noodzakelijkheid van het ambtsbericht de ernst van de feiten en de gewichtige belangen die met het verstrekken van de informatie zijn gediend moeten worden afgewogen tegen de mogelijke gevolgen voor de betrokkene.

Uit het onderzoek van de Commissie was gebleken dat de AIVD door het uitbrengen van het ambtsbericht de burgemeester heeft geprobeerd duidelijk te maken dat de vereniging en het verenigingsgebouw een dekmantel vormen voor activiteiten van een verboden terroristische organisatie, die radicalisering van jongeren in Rotterdam tot gevolg kunnen hebben. De AIVD hoopte op een actieve houding vanuit de gemeente Rotterdam in het beteugelen van de activiteiten vanuit het verenigingsgebouw. De AIVD had het idee dat de burgemeester maatregelen zou kunnen overwegen. De Commissie was van oordeel dat het informeren van een burgemeester over activiteiten in zijn gemeente van een organisatie die internationaal als terroristisch wordt aangemerkt, in het belang is van de nationale veiligheid. Daarnaast was de Commissie van oordeel dat het doel waarmee het ambtsbericht werd verstrekt, te weten het beteugelen van de activiteiten van de DHKP/C, past binnen de concrete taakinvoering van de dienst.

De Commissie stelde vast dat de gemeente contact had opgenomen met de verhuurder van het pand. De verhuurder was vervolgens een ontruimingsprocedure tegen de huurster begonnen. Verzoeker zou door de beëindiging van het huurcontract niet direct maar wel indirect in zijn belangen worden getroffen. Het belang van verzoeker zou kunnen zijn dat de DHKP/C zich in dit pand zou kunnen vestigen.

De Commissie merkte op dat het feit dat de ontruiming door de voorzieningenrechter was afgewezen, niet betekende dat de AIVD door het uitbrengen van het ambtsbericht jegens verzoeker onbehoorlijk had gehandeld. De Commissie had toegang gehad tot alle achterliggende informatie en daarbij vastgesteld dat het ambtsbericht naar inhoud volledig werd gestaafd door deze informatie.

Wanneer de hiervoor genoemde belangen en de (indirecte) gevolgen voor verzoeker tegen elkaar werden afgewogen, was de Commissie van oordeel dat het uitbrengen van

het ambtsbericht gegeven de aard van de inhoud zowel noodzakelijk als proportioneel was. Volgens de Commissie had de AIVD in dit kader behoorlijk gehandeld.

Het mondeling verstrekken van informatie over verzoeker aan de gemeente

De Commissie stelde vast dat tijdens het gesprek op 9 februari 2016 ter sprake was gekomen dat verzoeker de schakel vormt tussen de DHKP/C en het betreffende verenigingsgebouw. Tijdens dit gesprek was informatie met de gemeente gedeeld over de aard en de middelen van de DHKP/C en de verhoudingen in Turkije en Nederland. Ten aanzien van de aard van de DHKP/C in Nederland was naar voren gebracht dat de leden wel extremisten maar geen terroristen zijn. Ook waren de zorgen die de AIVD heeft over de DHKP/C aan bod gekomen en de rol van de DHKP/C bij de ondersteuning van het geweld in Turkije door wapensmokkel en financiële ondersteuning (o.a. door afpersing) alsmede mediation van criminele diensten in Nederland. Ook was er gesproken over de mogelijke import van conflicten naar Europa en/of Nederland en over de zorg dat de DHKP/C kan uitgroeien tot een staat binnen een staat. Verder was er gewezen op de mogelijkheid dat spanningen kunnen doorwerken in Nederland door rekrutering, radicalisering en een mogelijke escalatie van krachtmetingen tussen groepen in Nederland.

De Commissie merkte op dat de AIVD gepaste terughoudendheid dient te betrachten bij het mondeling verstrekken van gegevens in aanvulling op een ambtsbericht. Deze mondelinge toelichting mag geen nieuwe feiten bevatten en geen andere duiding geven aan de inhoud van desbetreffende ambtsbericht. Dit mede omdat naderhand niet meer is vast te stellen welke informatie er nu toe had geleid dat de ontvanger was overgegaan tot het nemen van maatregelen. De Commissie was van mening dat de mondelinge toelichting op 9 februari 2016 geen nieuwe feiten bevatte en geen andere duiding gaf aan het ambtsbericht. Ook was de Commissie uit haar onderzoek gebleken dat de mondeling verstrekte informatie voor de gemeente niet van doorslaggevende betekenis was geweest om te handelen. De Commissie was dan ook van oordeel dat de AIVD bij het gesprek met de gemeente op 9 februari 2016 behoorlijk heeft gehandeld.

Informatie met derden delen

De Commissie gaf aan dat het een belangrijke taak van de AIVD is om andere instellingen in staat te stellen maatregelen te treffen tegen personen en organisaties die een gevaar vormen voor de nationale veiligheid. De AIVD doet dit onder meer door het verstrekken van gegevens middels ambtsberichten. Deze ambtsberichten zijn in beginsel openbaar zodat de ontvanger op basis daarvan effectief maatregelen kan treffen tegen de in het bericht genoemde persoon of organisatie.

Op grond van art. 37 Wiv 2002 kan de verstrekking van gegevens door de AIVD geschieden onder de voorwaarde dat degene aan wie de gegevens worden verstrekt, deze gegevens niet aan anderen mag verstrekken (zie Achtergrond). Het tweede lid van art. 37 Wiv 2002 bepaalt dat deze voorwaarde in ieder geval wordt gesteld indien gegevens worden verstrekt aan een buitenlandse dienst. De wetgever heeft er expliciet en welbewust voor gekozen de in art. 37 Wiv 2002 verwoorde voorwaarde in andere gevallen, dat wil zeggen wanneer het niet de verstrekking van gegevens aan

buitenlandse zusterdiensten betreft, niet als verplichting op te leggen. Dat betekent dat het in een zaak als de onderhavige gaat om een discretionaire bevoegdheid van de AIVD. Uit de Wiv 2002 kan niet worden afgeleid dat de AIVD een zorgplicht heeft ten aanzien van de verdere verstrekking van gegevens die de AIVD middels ambtsberichten uitbrengt, die verder gaat dan in redelijkheid van de AIVD kan worden gevergd, aldus de Commissie.

De Commissie stelde vast dat de AIVD de gegevens niet aan de gemeente had verstrekt onder de voorwaarde dat de burgemeester de gegevens niet aan anderen mocht verstrekken. De AIVD was hiertoe ook niet gehouden. Bovendien zou een dergelijke voorwaarde indruisen tegen de ratio van de verstrekking. De AIVD had immers het idee dat de burgemeester maatregelen zou kunnen overwegen, aldus de Commissie. De Commissie was van oordeel dat de AIVD in deze behoorlijk heeft gehandeld.

Onderzoek Nationale ombudsman

Tijdens een gesprek op 6 januari 2017 tussen de Nationale ombudsman en medewerkers van de AIVD maakte de Nationale ombudsman gebruik van de hem geboden gelegenheid om de door de minister in zijn brief van 28 juli 2016 aan verzoeker verstrekte informatie te verifiëren. Hij had daarbij inzage in het advies en het rapport van bevindingen van de Commissie en in de documenten die aan dat advies ten grondslag hebben gelegen (zie ook onder Achtergrond).

WAT IS HET OORDEEL VAN DE NATIONALE OMBUDSMAN?

Ten aanzien van de rechterlijke toetsing

Verzoeker klaagt er over dat de AIVD onbehoorlijk jegens hem heeft gehandeld door bijzondere bevoegdheden tegen hem in te zetten zonder dat daaraan voorafgaand een rechterlijke toetsing heeft plaatsgevonden.

De Commissie heeft geadviseerd deze klacht niet ontvankelijk te verklaren. De Commissie stelt vast dat het algemeen beleid is van de AIVD om voorafgaand aan het inzetten van bijzondere bevoegdheden geen rechterlijke toetsing te laten plaatsvinden. Ingevolge artikel 9:1 Algemene wet bestuursrecht (Awb, zie Achtergrond) heeft een ieder het recht om een klacht in te dienen over de wijze waarop een bestuursorgaan zich in een bepaalde aangelegenheid jegens hem heeft gedragen. Algemene klachten over het beleid dan wel beleidsvoering in het algemeen vallen buiten het bereik van artikel 9:1 Awb. De minister heeft dit advies opgevolgd.

De Nationale ombudsman oordeelt dat deze klacht betrekking heeft op het beleid van de AIVD en dus buiten het bereik valt van artikel 9:1 Awb. De klacht is daarom niet ontvankelijk.

Ten aanzien van het uitbrengen van het ambtsbericht

Verzoeker klaagt er verder over dat de AIVD zonder wettelijke grondslag op 21 januari 2016 een ambtsbericht heeft uitgebracht aan de gemeente Rotterdam. Ook was het

uitbrengen van dit ambtsbericht volgens verzoeker niet noodzakelijk en niet proportioneel.

Voor de door de AIVD naar aanleiding van de klacht aan de Nationale ombudsman verstrekte informatie deed de minister een beroep op geheimhouding. De Nationale ombudsman is op grond van de wet gehouden dit beroep te honoreren.

De overheid handelt integer en gebruikt een bevoegdheid alleen voor het doel waarvoor deze is gegeven. Dit betekent dat burgers mogen verwachten dat de overheid haar taak gewetensvol uitvoert. Van de overheid en haar medewerkers mag worden verwacht dat zij hun positie, hun bevoegdheden, hun tijd en middelen niet misbruiken.

De Commissie heeft geadviseerd deze klacht ongegrond te verklaren. De Commissie is van oordeel dat de AIVD op grond van artikel 36 Wiv 2002 (zie Achtergrond) bevoegd is om een ambtsbericht uit te brengen aan de gemeente Rotterdam. Wel dient het voor de nationale veiligheid noodzakelijk te zijn om deze gegevens ook te verstrekken aan de gemeente. Uit haar onderzoek was de Commissie gebleken dat de AIVD door het uitbrengen van het ambtsbericht de burgemeester duidelijk heeft proberen te maken dat de vereniging en het verenigingsgebouw een dekmantel vormen voor activiteiten van een verboden (internationale) terroristische organisatie, die radicalisering van jongeren in Rotterdam tot gevolg kon hebben. De bedoeling van de AIVD was dat de gemeente Rotterdam door het verstrekken van dit ambtsbericht hiertegen de nodige maatregelen zou nemen. Voorts is de Commissie van oordeel dat het doel waarmee dit ambtsbericht werd verstrekt, te weten het beteugelen van de activiteiten van de DHKP/C, past binnen de concrete taakinvulling van de AIVD. De minister heeft dit advies opgevolgd

De AIVD is op grond van artikel 36 Wiv 2002 bevoegd om in het kader van een goede uitoefening van zijn taak een ambtsbericht uit te brengen aan de gemeente Rotterdam. Van de AIVD mag wel worden verwacht dat de dienst hierbij een afweging maakt tussen het belang van het uitbrengen van dit ambtsbericht en de gevolgen die het uitbrengen van dit ambtsbericht voor de betrokkene kan hebben. Wanneer de hiervoor genoemde belangen worden afgewogen is de Nationale ombudsman van oordeel dat het uitbrengen van het ambtsbericht gegeven de aard van de inhoud zowel noodzakelijk als proportioneel was. De onderzochte gedraging is op dit onderdeel behoorlijk.

Ten aanzien van het verstrekken van mondelinge informatie over verzoeker

Verzoeker klaagt er over dat de AIVD zonder wettelijke grondslag op 9 februari 2016 tijdens een gesprek met de gemeente Rotterdam mondeling informatie over hem heeft verstrekt.

Voor de door de AIVD naar aanleiding van dit klachtonderdeel aan de Nationale ombudsman verstrekte informatie, deed de minister een beroep op geheimhouding. De Nationale ombudsman is op grond van de wet gehouden dit beroep te honoreren.

De overheid handelt integer en gebruikt een bevoegdheid alleen voor het doel waarvoor deze is gegeven. Dit betekent dat burgers mogen verwachten dat de overheid haar taak gewetensvol uitvoert. Van de overheid en haar medewerkers mag worden verwacht dat zij hun positie, hun bevoegdheden, hun tijd en middelen niet misbruiken.

De Commissie heeft geadviseerd deze klacht ongegrond te verklaren. De Commissie is van mening dat de mondelinge toelichting op 9 februari 2016 geen nieuwe feiten bevatte noch andere duiding gaf aan de inhoud van het ambtsbericht. Ook was de Commissie uit haar onderzoek gebleken dat de mondeling verstrekte informatie voor de gemeente niet van doorslaggevende betekenis was geweest om te handelen. De minister heeft dit advies opgevolgd.

Op basis van de aan de Nationale ombudsman verstrekte en door hem geverifieerde informatie wordt vastgesteld dat er op 9 februari 2016 een gesprek heeft plaatsgevonden tussen medewerkers van de AIVD en de gemeente Rotterdam. Dit gesprek had als doel om een nadere toelichting te geven op het ambtsbericht. De Nationale ombudsman is van oordeel dat de AIVD terughoudend dient te zijn in het verstrekken van mondelinge gegevens in aanvulling op een ambtsbericht. Dit onder meer omdat dan achteraf niet is vast stellen welke informatie er is verstrekt en er onduidelijkheid kan ontstaan over de vraag welke informatie tot het nemen van verdere actie heeft geleid. Tijdens het onderzoek door de Nationale ombudsman is niet geconstateerd dat er tijdens het gesprek met de gemeente nieuwe feiten naar voren zijn gebracht die een andere duiding gaven aan het ambtsbericht. De onderzochte gedraging is behoorlijk.

Ten aanzien van het informatie delen met derden

Verzoeker klaagt er verder over dat de AIVD er niet op toe heeft gezien dat er door de dienst verstrekte informatie niet met derden zou worden gedeeld, dan wel bij het verstrekken van die gegevens aan de gemeente niet de voorwaarde heeft gesteld, dat de gemeente deze gegevens niet aan anderen mag verstrekken.

Voor de door de AIVD naar aanleiding van de klacht aan de Nationale ombudsman verstrekte informatie deed de minister een beroep op geheimhouding. De Nationale ombudsman is op grond van de wet gehouden dit beroep te honoreren.

De overheid handelt integer en gebruikt een bevoegdheid alleen voor het doel waarvoor deze is gegeven. Dit betekent dat burgers mogen verwachten dat de overheid haar taak gewetensvol uitvoert. Van de overheid en haar medewerkers mag worden verwacht dat zij hun positie, hun bevoegdheden, hun tijd en middelen niet misbruiken.

De Commissie heeft de minister geadviseerd om deze klacht ongegrond te verklaren. Volgens de Commissie was de AIVD niet gehouden om de gegevens aan de gemeente te verstrekken onder de voorwaarde dat de gemeente deze gegevens niet aan anderen mocht verstrekken (artikel 37 Wiv 2002, zie Achtergrond). Een dergelijke voorwaarde zou indruisen tegen de ratio van de verstrekking. De minister heeft dit advies opgevolgd.

De Nationale ombudsman stelt vast dat het een discretionaire bevoegdheid betreft van de AIVD om bij het verstrekken van informatie aan de gemeente Rotterdam de voorwaarde te stellen dat deze informatie niet met derden mag worden gedeeld. Naar het oordeel van de Nationale ombudsman heeft de AIVD in deze zaak in redelijkheid kunnen besluiten deze voorwaarde niet op te nemen. Immers het was juist in het belang van de staatsveiligheid dat er naar aanleiding van het ambtsbericht maatregelen door de gemeente zouden worden genomen. De onderzochte gedraging is ook in zoverre behoorlijk.

CONCLUSIE

De klacht over de onderzochte gedraging van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst is niet ontvankelijk ten aanzien van de rechterlijke toetsing. Voor het overige is de klacht niet gegrond.

De Nationale ombudsman

Reinier van Zutphen

ACHTERGROND

Onderzoek

In het geval van een onderzoek naar aanleiding van een klacht over de AIVD kunnen onderzoek en rapportage doorgaans niet met dezelfde openheid plaatsvinden als in andere zaken gebruikelijk is.

Ingevolge artikel 9:31, vierde lid van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) kan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het verstrekken van de door de Nationale ombudsman gevraagde inlichtingen of stukken weigeren of de ombudsman meedelen dat uitsluitend hij van die gegevens mag kennisnemen, indien daarvoor gewichtige redenen zijn. Gewichtige redenen kunnen zijn strijd met een wettelijke geheimhoudingsplicht of met het belang van de Staat. Op grond van artikel 83, vierde lid van de Wet op de Inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (WIV 2002) dient de Nationale ombudsman zich bij zo'n beslissing van de minister neer te leggen.

Indien de Nationale ombudsman een onderzoek instelt naar aanleiding van een klacht over de AIVD, stelt hij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, en eventueel een of meer ambtenaren in de gelegenheid om op de klacht te reageren. De Nationale ombudsman maakt daarbij gebruik van de in de Awb gegeven onderzoeksbevoegdheden. In voorkomende gevallen verstaat de Nationale ombudsman zich persoonlijk met medewerkers van de AIVD of neemt hij persoonlijk kennis van relevante gegevens (artikel 83, vijfde lid, WIV 2002). Langs deze weg wordt informatie verkregen die de Nationale ombudsman nodig heeft voor zijn onderzoek.

Algemene wet bestuursrecht

Artikel 9:1

"1. Een ieder heeft het recht om over de wijze waarop een bestuursorgaan zich in een bepaalde aangelegenheid jegens hem of een ander heeft gedragen, een klacht in te dienen bij dat bestuursorgaan."

Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002

Artikel 36

"1. De diensten zijn in het kader van een goede taakuitvoering bevoegd om omtrent door of ten behoeve van de dienst verwerkte gegevens mededeling te doen aan:

(...)

- b. andere bestuursorganen wie deze aangaan;
- c. andere personen of instanties wie deze aangaan;"

Artikel 37

"1 De verstrekking van gegevens kan geschieden onder de voorwaarde dat degene aan wie de gegevens worden verstrekt, deze gegevens niet aan anderen mag verstrekken."